

MENTOR

LIST ZA SREDNJE-
ŠOLSKO DIJAŠTVO

Št. 5. ::: Letnik II.

Urejuje :::

Anton Breznik

Obiastem odgovoren

Alojzij Markež

Za leto 1909/1910

Vsebina.

Študent naj bo . . . (F. S. Finžgar.) (Dalje)	97
Spomini z Libanona. (Dr. J. Ev. Zoré.)	102
Jesenski listi. (Prof. Fr. Pengov.) (Dalje.)	108
Obup in tolažba. (I. Stenar.)	111
Trd bodi, mož jeklen! (M. Štular.) (Dalje.)	113
Navod za šahovo igro. (Andrej Uršič.) (Dalje.)	116
Drobiž: Gregorčič-šaljivec. — Nekaj za zabavo in poduk. — Zbirka znamk. — Najmlajši visokošolec. — Čas žetve. — Koliko je budistov? — Število analfabetov med vojaškimi novinci po raznih deželah. — Kako so se Špartanci borili proti pijančevanju	118

Lepa priložnostna darila. Največja in najbogatejša tvorniška zaloga.

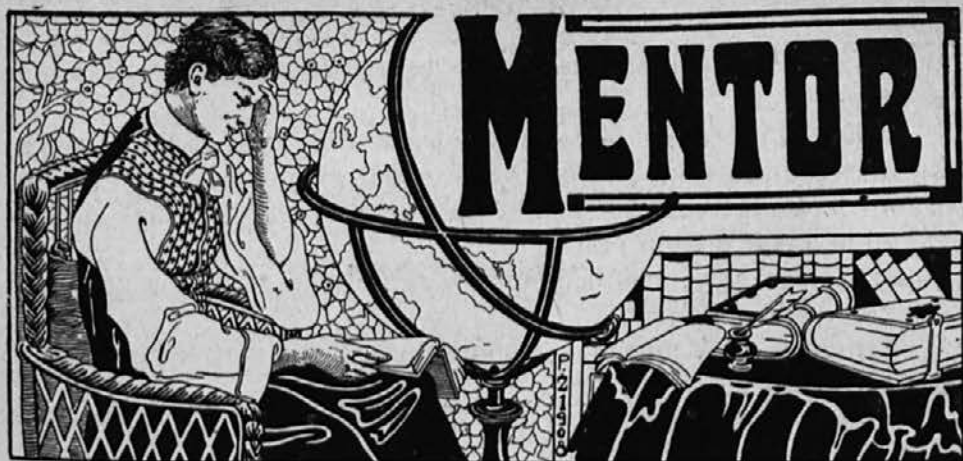
Dobro in poceni se kupi le pri meni, kar je obče znano. — Ure budilke od 3 K naprej; nikelnaste lepe anker ure od K 4:50 naprej; srebrne cil-rem. ure od 7 K naprej; srebrne anker-rem. ure od 10 K naprej; diamantni prstan od 12 K naprej; briljantni prstan od 50 K naprej. — **Lepe novosti v kina- in pravem srebru po znižanih cenah.** Naročite novi ceniak s koledarjem tudi po pošti zastoj. — Singerjevi kivalni stroji od 60 K naprej, tudi za pletenje (pouk brezplačen).

Fr. Čuden, trgovec in urar v Ljubljani.

Izhaja v zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano prvega dne vsakega meseca in stane za dijake dve kroni, za druge naročnike štiri krone na leto.

Letnik II.

List za srednješolsko dijaštvo.

Štev. 5.

F. S. Finžgar:

Študent naj bo . . .

(Dalje.)

Prva konferenca.

Ko je razgrnil razrednik Valentin veliki katalog na kateder, je razred otrpnil. Kakor bi bil nastopil hipoma sodnji dan: Srca so se vznemirila, tiha groza pričakovanja je dehnila po učencih.

Pa je izpregovoril rusobradi možina bolj s sikajočim šepetom nego z gromom in rezal s čudosrepim akcentom kakor z britvijo po mladih srcih:

»Sedaj vam pokažem duševne vaše fotografije . . .«

Za trenotek je pomolčal in ošinil z resastim pogledom preko kataloga ves razred ter nadaljeval:

»Kdor je zavozil napèk, naj obrne. Sedaj je še čas. Kdor ne misli obrniti, naj prizanese nam in starišem in samemu sebi in naj ubere drugo pot. Repov, ki bi se vlekli za razredom v križ in nadlogo, ne potrebujemo.«

Tedaj je samo kratko pomežiknil preko katedra in ostrknil s pogledom zadnji dve klopi. Kmetom in repetentom tam doli pa se je zgodilo, kakor bi jih kavsnila ujeda naravnost na sredo srca.

Nato je pa povzdignil glas za celo kvinto in razsodil odločno:

»Zakaj, reševali bomo — reševali korenito, da izpáhamo pleve takoj izpočetka.«

Molk . . .

Tak molk, da se je čulo brnenje napol otrple muhe, ki je v tem hipu prejadrala celi razred podolgoma, kakor bi nad glavami strmečih učencev frčala granata.

In začelo se je od A do Ž brez prestanka in brez usmiljenja: vse po zaslugah.

Francelj ni čakal dolgo svoje obsodbe. Še nikdar ga ni prešnilo in presunilo tako pereče, ko je začul svoje ime. Kakor bi se zdramil iz sladke omotice in bi v smrtnem strahu spoznal, da mu nekdo nastavlja nož na prsi.

S katedra se je svetila konica tega noža in sunkoma zabadala z vsako besedo:

Nravnost... latinščina... nemščina... računstvo pismeno... zemljepis...

Donelo je že tretje in deseto ime iz kataloga — pa Francelj-novega ušesa se valovi teh zvokov niso več doteknili. On je čul samo svoje ime in za njim petero udarcev, ki so kakor zbor peterih sodnikov pripravljali vrv za njegovo študentovsko smrt. V hipu se ga je polastil tak obup, da je brez pomisleka sklenil še tisto popoldne navezati culo in jo udariti peš proti domu. Ali predno je ta sklep utegnul dozoreti, se je pričelo izpraševanje vesti. Ponos je dvignil glavo in mu pokazal njega samega — prejšnjih dni slovitega učenca. In sedaj — po par mesecih — taka izprememba! V trgu je sedel v prvi klopi — tu v predzadnji; v trgu zapisan v zlato knjigo — tu pa v razrednico. Kje je krivda?

Siloma se je glasilo v vesti: *Mea culpa — mea maxima*... Ali kdo je sam sebi strog sodnik? In tudi Franceljna je ujezila ta splošna obsodba v vesti, da je vsega kriv sam. Lotil se je podrobnega raziskovanja posameznih »grehov«.

»Nravnost«...? Ali ne sedim, kakor pribit? Pred poukom in med poukom... In na poti v šolo? Še po tlaku ne hodim, da ne napravim nerodnosti. Po sredi ceste je moja pot... Drugi kriče in se dreve... Ker sem šel bos in s cizo Jaki po sadje? Kaj če to? Kdo me je videl, kdo sodil, da sem študent? Pohujšanja ni bilo, in latinskemu študentu nisem odjedel za las časti in spoštovanja... Če sem šel na mošt... Popolnoma pravilno to ni bilo... Če pa smem z očetom in teto in gospodinjo v gostilno — zakaj ne bi smel z Jakom. In mošt sem zaslužil... Torej kje je moj greh? — Da, obleke se drži. Klobuk je to napravil in golenice, pa hodnična srajca. Sedemkrat so se zaletavali vame gosposki — jaz sem pa vrnil le enkrat; in glej, jaz sem umazan, grešnik — gosposki pa svetniki. O — Jaka, ni je pravice! Po tem prevdarku se je Franceljnova vest glede tega prvega greha umirila. Dobro dosti je pomogla k temu tudi očetova razsodba, da je pravzaprav ravnal po pravici, ko je gosposkim vrnil s škornjem nagajivost. In ob tej misli je spoznaval, da ima prav Jaka, ko trdi venomer, da je ni pravice na svetu, in prav tudi Pepe — socialist —, da se mora pravica izgresti...

Latinščina... Ob tej je pa Franceljnov razum kot zagovornik onemel. Držal je ukor vesti kakor s kleščami: *mea culpa — mea*

maxima... Zato je potrj sklenil, da se loti vadb in slovnice z vso vnemo in ne jenja prej, da zapre razredniku ob prihodnji konferenci bridko očitanje.

Nemščina... Tu je jasno vedel, da nič ne ve. Torej je bil imenovan po pravici. Ali nekaj drugega ga je motilo in zagovarjalo nemški greh. Profesor Fran, mož visokorasel, raven kot sveča, odločen kakor bi prišel iz vojske — nekateri so celo trdili, da ima kroglo v nogi in da je res prelival kri za domovino — ta ga nemščine niti vprašal ni. Vprašal ga je sicer nekoč mimogrede malenkost; toda predno je Francelj s tenkim posluhom ujel od repetenta pošepetani pravi člen dotične nemške besede, se je že profesor Fran razsrdil:

»Kako pa stojite? Kakor paragraf! Še za tolikanj ne boste nikdar, da bi dostojno krompir stražili pri vojaki! Sédite!«

Torej je bilo grajano pravzaprav njegovo nemško stanje — ne znanje.

In vnovič sta se oglasila Pepe in Jaka: »Ni je pravice na svetu. — Izgrebsti jo bodo morale roke trpinov!«

Računstvo pismeno... Torej tudi ti, profesor Mihael! Ljubežen si mi obetal pri vsprejemnem izpitu — deliš pa batine! In zakaj? Zato ker je bila naloga tako smešno lahka, da je Francelj podprl s svojo matematično učenostjo obe zadnji klopi, zato se pa sam uštel desetkrat in pisal — komaj zadostno. In tako se je ustvaril narobe svet, da so njegovi učenci prebredli vodo, on, ki jih je vodil, je pa utonil.

Tudi ob tej nezgodi se je izpametoval in sklenil, poskrbeti najprej zase, potem šele za druge.

Zemljepis... Pri tem predmetu takisto narobe. Trdno zavest je imel, da tu ni lenarij in da stvar zna. Ali tisti parkelj! Njegov sosed v klopi, Štefan iz Komende, je namreč naredil parkeljna iz cofka Franceljnovega klobuka. Nato ga je z bucko pripel na hrbet prednjega učenca. Francelj mu je seveda kot dober sosed pomagal in pri tem rokodelstvu, ki ni imelo z zemljepisom prave stike, ju je zasačil profesor — in posledica je bila... neusmiljena dvojka.

Z dvignjenim prstom mu je vest zapretila: tua culpa — tua maxima...

Tistega dne se je vrnil Francelj iz šole čudovito resen. Nakoval j Tistega dne se je vrnil Francelj iz šole čudovito resen. Nakoval še celo rešto trdnih in dobrih sklepov. Le parkrat mu je še prodrl spomin — kakor se zablise v temni noči — spomin na svobodo, na dom in zelene pašnike. Ali to so bili bliski. Njihova luč je zažarela — in ugasnila. Krčevita roka življenja — delavnika ga je že objela v krog in krog. Čutil je, da je naprežen in pripet na voz življenja z jermenjem, katero se ne da pretrgati. Če se upre, zapoje bič. Torej

Inštruktor.

Vsled domenka med očetom in Regino, bi moral pričeti po prvi konferenci Matevžek Franceljna poučevati. Po tehtnem prevdarku tistega večera po konferenci, se je sklenilo, da ga bo učil le latinščine in nemščine. Če jo izvozi v teh predmetih — dobro. Drugod si bo Francelj že sam pomagal.

Začela sta takoj.

Francelj je prišel v gosposko sobo, kjer je gorela lepša svetilka. Priči prve ure pouka sta bila Regina, ki je sedela pri peči v naslonjaču in Jaka, ki je žvečil trdo klobaso in drobil staro žemljo.

Matevžkov obraz je bil kar izpremenjen. Moško je gledal skozi očala in govoril kratko in tehtno.

»Kakor profesor«, je pošepetal Jaka gospodinji, ki je zadovoljno pokimala.

Pričela sta z latinščino. Dolgo sta se pletla ob preparaciji za prihodnji dan. Zakaj Franceljno znanje je bilo kakor reta. Polno lukenj. Treba je bilo ponavljati, iskati besed, mlatiti sklanjo in tako-rekoč podirati vso stavbo dosedanje latinske vede in pričeti znova pri temelju. Dasi je bil Matevžek nervozno zadirčen — on učenjak petošolec — je Francelj udano trpel. Dobri sklepi, odkar so bili zvarjeni, so bili še gorki in so držali. Matevžek pa tudi ni še prej nikdar jedel »sladkega« inštruktorskega kruha, je bil novinec in se ni mogel ponižati do globokega jarka, kjer je tičal revni voz Franceljnov latinščine. Govoril je mnogo z visokega olimpa, priganjal, smešil — da bi pa pristopil in poprijel tam, kjer je bilo potreba, tega ni razumel.

Ko sta dovršila »pensum« iz latinščine, je čas skoro pretekel. Matevžek je namreč vestno gledal na uro in se igral z njo. Že to je Franceljno potrpežljivost spremljalo s hudo izkušnjo. Da bi meril vse tako na minute, tega vendar ni potreba. Nekoliko ga je pa grizla zavist. Kaj bi kazal neprenehoma to uro! Saj vsi vemo, da jo imaš, je pomislil mimogrede Francelj. Tudi jaz ne bom brez nje, ko bom petošolec. In če jo pristradam ob suhem kruhu, imel jo bom!

»Ker je prva ura, naj bo. Pokaži, kaj je z nemščino.«

Tako je milostno razsodil Matevžek, a Franceljnu se je krčila roka, da ni zlahka odprl knjige. Grozovito se mu je zdela za malo ta moškost. V obeh taborih je bila torej napetost velika.

»Poslušaj! Jaz ti bom narekoval stavke slovensko, ti jih pa prevajaj v nemščino, najprej ustno, potem zapišeš, da se privadiš izgovora in pravopisa.«

»Tako, tako«, je zamrmral Jaka in pomeknil stol bliže. Zakaj tudi njega je žejalo po nemščini.

»Voda šumi. Prevedi!«

D i e W a s s e r r a u s c h t .

»Kako si rekel? Še enkrat!«

Die Wasser rauscht!

»Katerega spola pa je voda?«

Ženskega.

»Gumpec! Voda je srednjega spola!«

»Pa zakaj? Pri nas je voda zmeraj ,ona' ne ,ono'.«

Matevžek se je ujezil in ga pograbil za uho.

»Nemško vodo, nemško«, je mislil Matevžek, »ardičina«, se je vmešal v vodeni boj Jaka.

Toda je že bilo prepozno.

»Uhljal me ne boš! Oče te bodo plačali zato, da me boš učil, ne pa tepel!«

Francelj je planil kvišku in srdito gledal Matevžka.

Ta je zaloputnil knjigo in jo vrgel po mizi, tudi vstal — in zajokal.

Regini je zastalo pletenje v rokah, Jaka je miril; »ne tak, ne tak«, toda inštruktor je jokal dalje in Franceljna obdelaval z gumpcem in kmetom, učenec je pa pobasal knjige in z odločnim: »Maram za tako emeravega inštruktorja« izginil iz gosposke sobe.

Tako je bil začetek tudi konec vseh lekcij. Priprega, katero je dobil Francelj, da bi okrenil na zavoženi cesti, se je odtrgala —, in je bil zopet sam s svojo nesrečno konferenco na dnu jarka.

Jaka je našel Franceljna v sobi brez luči. Na skrinjici je sedel, glavo stisnjeno v dlani in je tuhtal.

Jaka je prižgal svetiljko in sedel k njemu.

»Ne tuhtaj, Francelj!«

»Kaj bi ne?«

»Zato, ker ni treba. Takole bova naredila: Jaz se bom učil nemščine s teboj. Vsak večer, magari do polnoči. Tudi latinskih besedi te izprašam. V knjigo bom gledal, ti pa iz glave.«

Francelj ga je začudeno pogledal z velikimi očmi.

»I, saj res, Jaka! Sama bova opravila!«

»Sama, tako je. Vidiš, drugim študentom je laglje, nego tebi. Kar ne zna ta, zna oni, pa drug drugega uče, in nazadnje znajo vsi. Ti si pa sam, zato je težavna ta reč.«

Francelj je pil gorko tolažbo iz teh besedi. Vsi dobri sklepi so se vnovič učvrstili, in takoj sta sedla k mizi ter se lotila nemščine.

Ko je prišel domov Pepe in nazadnje še Lah Julio, je vse ostrmelo nad nenavadno gorečnostjo novega učenca. Spočetka so se Jaku muzali in ga zbadali. Toda njegova volja je bila kakor jeklo. Dannadan sta se ubijala v pozne večere, da sta nazadnje našla čudno veselje do uka Pepe — socijalist in Julio — večni ženin, ki je venomer trdil, da bo dobil bogato nevesto. Lotili so se zaeno kar vseh predmetov. Računili so s Franceljnom, iskali zalivov in otokov

po atlantu, zanimali se za živalstvo, učili se nemščine in znali celo kopo latinskih stavkov na pamet.

Sadovi te mešane zadruge so se istinito pokazali. Francelj je redno odgovarjal zadostno — v latinščini je prevel, vprašan, vse stavke brez napake, sklanjal tri samostalnike brez izpodtike, da ga je zavidala vsa gospoda — kmetje so mu pa ponosno kimali.

Ali kaj se zgodi? Vsak bi sodil, da je zaslužil izvrstno. Tak red pa korenito podpre človeka. Toda profesor Valentin je drugače sodil. Štefan, ki je imel sokolje oko in prepisal čez sedem klopi, če je bilo treba, je natanko videl, da je profesor v katalog zapisal samo 5 — to je: zadostno.

Franceljna je to grozodejski razkačilo. Ali repetent za hrptom — Vihár so mu rekli — ga je potolažil z jalovo tolažbo izkušenega študenta:

»Fant, kaj bi se jezil! Ali ne veš, da nimaš kredita? Kdor tega nima, je zapečaten. Če tistihle eden tam spredaj samo zajecija — ima že hvalevredno, ne zato, ker je znal, ampak ker ima kredit. Ti pa govori kakor živa knjiga, pa boš še zadostno komaj zaslužil. Kredit, ta je v šoli več vreden, nego vse znanje. Ampak to si tudi zapomni, da ga med repetenti v zadnji klopi ne boš užival vekomaj ne.«

Ob tej razlagi se je Franceljnu ukresal žarek nove luči.

Zvečer je z ihto in jezo obrazložil to reč Jaki in pritrdil njegovemu refrenu: »Pravice ni!« (Dalje.)

Dr. J. Ev. Zorè:

Spomini z Libanona.

Tik pred oknom gledam oranže, ki so to leto že v drugič polne zlatorumenega sadja. Čez oranže mi uhaja pogled na morje, ki pljuska ob breg v daljavi komaj dveh minut. Sedim pri mizici ob oknu, otopljem komarje, ki se mi zde pravi potomci tistih egiptovskih komarjev, ki so pokorili trdovratnega Faraona; zbiram in zapisujem vtiske, ki sem jih prejel na svoji enajstdnevni poti po libanonskih gorah. Slika je čudovito pisana: Libanon sam, na strani proti Bejrutu gosto obljuden, poln vasi, letovišč, maronitskih samostanov in cerkva, porastel z murvami, oljikami, smokvami, palmami, pinjami in vinsko trto, na nasprotni strani pa večinoma gol, raztrgan, razpraskan, deloma z večnim snegom pokrit; njegovi prebivavci po večini pač verni, pobožni Maronitje, nekaj zedinjenih Grkov in Sircev, poleg teh pa kakih 40.000 fanatičnih Druzov, ki imajo čisto svojo vero, in nemalo Metualov, zagrizene mohamedanske sekte, ki

se pričakajo z drugimi mohamedanci, da je naslednik Mohamedov Ali, ne pa Kalif Omar; orientalska noša, tako raznobarvna, živo-rdeča, temnomodra, svetločrna, solnčnorumena, zelena v vseh niansah, tudi bela, v kolikor ni umazana, poleg tega pa drugače prikrojena nego evropejska; orientalski običaji, tako različni od naših in da ne pozabim orientalskih jedi, ki so mi največ preglavice delale. Vse, kar sem videl, slišal, doživel, je za Evropca tako novo, tako izvirno, tako slikovito, da je nemogoče podati popolno podobo v kratkem članku. Le nekaj kamenčkov z libanonske poti bom zložil v mozaik, nekaj iverov v spomin na cedre libanonske bom poslal v domovino mladim prijateljem.

* * *

Bilo je čisto slučajno. Poslovivši se v Bejrutu od tovariša, s katerim sva skupaj potovala iz domovine, sem stopil v napačen tramvaj. Ko povem izprevodniku, za kateri kraj želim vozni listek, mi pravi, da po tej progi ne pridem na zaželjeno mesto, pa dá hitro voz ustaviti, da sem izstopil. Vrnem se par korakov nazaj, na glavno postajnico cestnih železnic, in povprašujem, po kateri progi pridem k »delegaciji« — tako imenujejo tukaj palačo papeževega delegata, ki je ravno nasproti zavodu redovnic sv. Karola Boromejskega, pri katerih stanujem. »V ta-le voz vstopite«, mi veli pol prijazno pol spoštljivo civilen gospod, oblečen sicer evropsko, le z rdečim tarbúšem na glavi. Peljal se je on do iste postaje kot jaz in brž se je med nama razvil prijazen pogovor. Vpraša me, koliko časa že bivam v Orientu, s kakšnim namenom potujem, kako dolgo se nameravam muditi. »Fide, sed cui, vide« — to vodilo je za življenje sploh, na potovanju pa še posebno potrebno. Ker za enkrat nisem vedel, s kom imam opraviti, sem mu odgovoril le napol: da se ukvarjam s študijami; s kakšnimi, sem zamolčal. Ko je opazil mojo nezaupnost, mi je izjavil prav odkrito, z nekim veseljem in živim verskim prepričanjem, da je katoličan, zedinjen Sirec, kakor bi hotel reči, da se ž njim lahko razgovarjam o verskih študijah. Povem mu torej, da sem prišel v Orient z namenom, da se izpopolnujem v svetopisemskem študiju. Hitro me vpraša, če poznam sirščino. Razložil sem mu, da je treba na avstrijskih vseučiliščih za bogoslovni doktorat napraviti izpit tudi iz starega sirskega jezika, da se pa že sedem let nisem več bavil z njim in ga torej mnogo pozabil. Nato mi živahno nasvetuje iti vsaj za nekaj časa v seminar zedinjenih Sircev v Šarfe na Libanon. Predlog je bil zame kakor nalašč; želel sem priti na Libanon, kojega lepoto sveto pismo tako slavi, poleg tega pa bi pridobil glede jezika in prišel v izobraženo orientalsko bogoslovno družbo. Le en pomislek sem še imel: ali nimam pred seboj morda kakšnega napol-agenta, čegar odkritost in dobrohotnost je le navidezna. Vprašam ga torej naravnost po imenu. Izvedel sem pozneje, da je to eden najboljših sirsko-katoliških mož v Bejrutu.

Čisto slučajno je bilo: tramvaj sem bil zgrešil. Toda jaz, ki ne verujem v slučaje, sem hvaležno govoril z Davidom: Dominus regit me.

* * *

V nešteti maronitskih cerkvicah, kritih z ravnimi strehami kakor druge hiše v Orientu, raztresenih po gričih libanonskih še številneje nego pri nas na Kranjskem in južnem Štajerskem, je zvonilo Ave Marija, ko sem se na večer naslednjega dne bližal na mezgu sirskega seminarju v Šarfe. Libanonska dekleta so v celih trumah, prav kakor pripoveduje sveto pismo, ob solnčnem zatonu hitele k studencu po vodo s prstenimi vrči na ramah. Na terasi seminarja, ki je videti kakor trdnjava ali kak srednjeveški grad visoko gori v strmem bregu, sem zagledal velikanski križ, pripravljen za razsvetljava in napol že razsvetljen. Po običajnem, jako gostoljubnem, ali to pot izredno kratkem sprejemu v »divânu«, v posebni sprejemni sobi, kjer se mora izvršiti v Orientu vsak sprejem, so me dobri gospodje nemudoma peljali na teraso, češ, da na Libanonu ni lepšega večera nego ravno nocoj. Bil je predvečer praznika povišanja svetega Križa. Sveti Križ imajo orientalski, kakor so mi pravili, v toliki časti, da bi tudi največji zlobnež ne izrekel o njem bogokletne ali kakoršnekoli prezirljive besede; da bi se nasprotno tudi mlačen kristjan s svojim življenjem postavil za čast svetega križa, ko bi se kak muhamedan predrznil ga sramotiti; da imajo orientalski katoličanje povišanje svetega Križa za tako velik praznik kakor Božič, Veliko noč in Binkošti, in da je na vsem Libanonu na predvečer tega praznika ni hišice, ki bi ne bila kolikor mogoče sijajno razsvetljena. Razsvetljava se je ravno pričela, ko smo stopili na teraso. Lahko si jo kdo v domišljiji naslika kakor najbajnejši prizor iz »Tisoč in ene noči«, pretiraval ne bo. Globoko doli ob morju lepo sirske pristanišče Bejrut, na jeziku, daleč v morje potegnjenem, vse v lučih in lučicah. Od zaliva svetega Jurija naprej ljubko letovišče in morsko kopalnišče Džun, nekoliko višje gori zimska rezidenca maronitskega patriarha, velikanski kolegij francoskih lazaristov v Antûri, letovišče papeževega delegata, potem pa libanonske vasi, druga pri drugi, po gričih cela vrsta maronitskih samostanov in cerkvâ — povsod lučka pri lučki v vseh barvah, s katerimi se narava igra. Rakete so švigale, kakor bi se zvezde utrinjale, visoko nad morjem pa je plaval velikanski, bengalično razsvetljen balon. Zdelo se je, kakor bi se Libanon ta večer hotel kosati z bajno lepoto orientalskega nočnega neba: neštete raznobojne lučke kakor mirijade zvezdic, ki vse bolj živo migljajo nego pri nas, rakete zvezdni utrinki, krasota razsvetljenega balona se je uspešno merila z lunino svetlobo, morje ob libanonskem vznožju s temnomodrim nebom.

Šarfe, po naše »lep razgled«, nepozabljiv mi ostane spomin na prvi večer, ki sem ga tam preživel!

Ravno ko to pišem, vidim skozi okno par lučajev daleč pluti po morju poštni parnik avstrijskega Lloydja, ki se vrača z Orienta v lepo Adrijo. Na tujem se zaveda srce mnogo bolj domovinskega čuta nego doma; vse, kar je v zvezi z domovino, mu je milo, drago. Kako ljubo mi je šele bilo, ko sem našel v seminarski knjižnici v Sarfe sijajen dokument prave apostolske delavnosti naše vladarske rodovine. Prvi evangelij, v sirskega jeziku tiskan, je oskrbel katoliškimi Sircem član habsburške dinastije. Prepisal sem si iz uvoda dotično mesto in sporočam ga »Mentorjevim« bravcem doslovno:

Div. Ferdinandi, Rom. Imperatoris designati, Hungarorum et Bohemorum Regis, Archiducis Austriae ac Burgundiae Ducis, Opt. atque Clementiss. Caesaris iussu beneficentiaque, Joh. Albertus Widmanstadius Iurisc. Senator Regius et Austriae Orient. Provinciarum Cancellarius, Mose Meredinaeo ex Mesopotamia Catholico sacerdote, multam operam et studium navante, lingua Syriaca et typis eius gentis characteres experimentibus, praelo excusorio transscribi curavit.

Viennae Austriae XVIII. Julii M. D. LV.«

Na potu k cedram sem čul iz ust maronitskega patriarha, ki me je z veliko gostoljubnostjo sprejel in prenočil zadnjo noč, predno sem dospel na cedrovo goro, nov dokaz, kako je naklonjena naša vladarska hiša orientalskim katoličanom. Prestolonaslednik nadvojvoda Franc Ferdinand ima v letovišču Tivoli, nedaleč od Rima, svojo vilo. Vsako leto prosi patriarh, da bi smeli bogoslovci maronitskega kolegija v Rimu preživeti velike počitnice na lepi vili nadvojvoda v Tivoli, in blagi naš prestolonaslednik mu že več let nikdar prošnje ne odreče. Kako srečnega sem se čutil, ko sem to slišal, da smo Slovenci pod žezlom take dinastije!

»S habsburškim bo rodom vedno
Sreča trdna Avstrije.«

* * *

K cedram — nikdar je ne pozabim te poti. Dvomim, da bi bil že kak Slovenec pred menoj hodil ali jezdil po njej. Baedeker to pot na cedrovo goro le kratko omenja in jaz bi je ne priporočal nikomur, ki ni prav trdnega zdravja in ježe popolnoma vaje. Ko bi bil le napol slutil, kakšna je, bi tudi sam gotovo ne bil imel toliko poguma, da bi jo bil nastopil. Nadškof baalbeški, ki pa ne stoluje v mestu Baalbeku, ker ima tamkaj le prav malo ovčic, ampak v skrajno siromašni libanonski vasi v poslopju, ki je veliko slabše nego mnogo kranjskih župnišč, in stolnica njegova je bolj podobna hlevcu betlehemskega nego škojijski cerkvi — ta apostolski nadpastir, ki me je sprejel prvi večer mojega popotovanja k cedram, sprejel s

toliko ljubeznijo, kakor je gotovo na vseh svojih potih nisem našel nikjer, mi je rekel, da je to ena najtežjih pot, ki me čaka v Orientu. Štiri dni zaporedoma sem jezdil, prva dneva po deset, tretji dan pet, zadnji dan devet ur, in po kakšnih potih! Preko gorskih slemen, čez 2300 m visokih, tik večnega snega, ki ga tudi orientalsko solnce v najhujšem poletju ne stopi. Ali toliko zanimivega in poučnega sem na tej poti videl in doživel, Libanon res od vseh strani tako spoznal, da sem zdaj Bogu hvaležen, da mi je poslal — zopet čisto po naključju — v sirski seminar v Šarfe šesti dan mojega oñdotnega bivanja italijanskega jezuita, profesorja svetopisemskih ved, ki je želel dobiti tovariša za pot k cedram prek gorá. »Iustus sicut cedrus Libani« — te besede, ki jih tolikrat ponavljam v brevirju, bom zdaj lahko umel in prihajale mi bodo prav iz srca. Cedre rastejo tako visoko v gorah, da nobena druga rast ne seže tja gor in da je treba dokaj truda, da se pride do njih, pa so tako neomajno ukoreninjene, da že tisočletnim gorskim viharjem klubujejo. Slišal sem, da so najstarejše iz časa Salomona. Naravnost povem, da tega ne verjamem. Da jih je pa nekaj starih že dvatisoč let, sodijo učeni prirodoslovci, in je torej ta ali ona že dvigala svojo lepo krono proti nebu takrat, ko je še hodila po zemlji Ona, katere prelepa podoba so cedre, blažena Devica Marija. »Iustus sicut cedrus Libani«: tako vzvišen po svojih vzorih, tako večen po svojih načelih, tako neomahljiv v viharjih skušnjav in težav je pravični, kakor cedra na Libanonu.

* * *

Večer pod cedrami — kako naj ga naslikam? Na yso trudnost sem hitro pozabil, čeprav moram priznati, da sem zlasti drugi dan na mezgu prav težko prebil. Pomladil sem se kakor otrok, splezal na največjo cedro, katere deblo meri v obsegu štirinajst metrov in pol, in tamkaj sem opravil brevir. Gotovo nisem še nikdar tako pesniško molil krasnih spevov kraljevskega pevca. Po opravljenih duhovnih molitvah sem pa pustil svojim mislim, da so mi uhajale kamor drago. Spominjal sem se Salomonovega templja, za katerega je bil tirski kralj Hiram dal libanonskih ceder; mislil na feničanske ladje, ki so jadrale v »Tarsis«, njih jambori so bili iz cedrovega lesa; mislil največ — odkrito povem — na Njo, kateri polaga sveta Cerkev v usta besede: »Kakor cedra na Libanonu sem povišana«. V tem je solnce začelo zahajati. 3063 m visoki Dahr el-Godib, na katerega je prislunjena cedrova gora, je blestel v zadnjih žarkih večernega svita. Že tako je rdečkast, ne siv; njegova barva, kakor sploh barva libanonskih gorá, je bolj prstena nego skalnata. Kamen, ki ga lomijo v libanonskem gorovju, se zlikan sveti kakor rdeč marmor. Videl sem ga pri palači maronitskega patriarha, ki jo ravno prezidavajo, in patriarhov tajnik me je posebej opozoril na to. Zlati žar zahajajočega solnea pa se je igral s to

rdečkasto barvo, kakor bi hotel ovijati gorske velikane v škrlat vseh nians. In kakor za igračo je priplavala za trenutek lahka meglica pa pokrila zagorelo tisočletno lice Dahr el-Godîb-ovo s tenkim pajčolanom. Jo je li posrkal zadnji solnčni poljub? Hkrati s solncem je izginila. Jaz pa sem splezal s cedre in zlezal v šotor pod njo. Prvič v svojem življenju sem v šotoru večerjal in prenočeval. Zdelo se mi je vse kakor lepe sanje. Kapelica pod cedrami je posvečena sprememljenju Gospodovemu na gori Tabor in meni se je godilo tisti večer podobno kot Petru apostolu na Taborju. Živo so mi hodile na um njegove besede: Gospod, tukaj je dobro biti; kar šotore si postavimo.

* * *

Drugo jutro nazaj, ne več po isti poti, ampak na Baalbek, o čigar ciklopskih razvalinah sem že toliko slišal in bral. Tudi mnogo lažja je ta pot. Kdor se pelje po železnici iz Damaska v Bejrut, prav lahko obišče razvaline v Baalbeku in libanonske cedre. Tri dni zmudi za oboje. Najlepši prizor na tej poti je razgled s prelaza cedrove gore, 2348 m nad morjem. Severno od prelaza vidiš tik pred seboj tri gorske velikane, visoke nad 3050 m: Džebel Makmal, Naba el-Miskîje in Dahr el-Godîb. Na jugu se dviga v oblake 2608 m visoki Sannin z večnobelim snežnim hermelinom krog pleč, z gorskim jezerom Jamnûne ob vznožju. Na zapad sega pogled prek krasnega letovišča Ehdena, ki je res pravi »Eden«, pravi raj, tja do morja, do lepega pristanišča Tripoli. Na vzhodu se med Libanonom in Antilibanonom doli do vznožja veličastnega Hermona razteza prostrana, krasna planjava Bekâ, po naše: nižava, ki so jo Grki imenovali Celesirijo in je še dandanes zakladnica žita za vso Sirijo. V ospredju, prav pod prelazom, pa obstane oko na gozdiču libanonskih ceder, da se jih nagleda bržkone zadnjikrat. Lepše ne pregledaš od nikoder Libanona z vsemi njegovimi tako raznovrstnimi krasotami. Na tem mestu razumeš, kar pravijo lepo arabski pesniki: da ima Libanon na svoji glavi zimo, na ramah pomlad, v naročju jesen, pri nogah pa poletje.

In vendar — kaj je Libanon in vsa njegova naravna krasota v primeri z lepoto večnih gorâ, na katere kliče Duh božji čiste, plemenite junaške duše?! Duši se zahoče ob pogledu na prirodna čuda roke božje po tistih večnih višavah in rada bi kinalu zaslišala klic:

»Pridi, nevesta, z Libanona! Pridi, da boš venčana!«

Prof. Fr. Pengov :

Jesenski listi.

(Dalje.)

Spoznali smo organizem in namen rastlinskega lista v glavnih potezah in vemo, da hranijo ravno zeleni listi, ki igrajo tako tehtno ulogo v rastlinskem življenju, v sebi razne snovi, potrebne za stavbo rastlinskega telesa. Nekatere teh snovi so bolj, druge manj važne za ekonomijo rastline.

Vsak list tvori zase majhno delavnico, samostojen laboratorij z neznansko velikim številom retort, zabojcev in omaric, v katerih se nahajajo potrebne snovi, kemikalije in drugo. Vedi pa, prijazni bravec, da so vse te shrambice, ti rezervoarji po posebnem omrežju takozvanih cevni povezki v zvezi s telesom rastline, torej pri našem drevju z deblom, mladikami itd.

V jeseni stojijo naši ljubi znanci pred alternativo: Ali naj zavržejo vse te tisoče nežnih laboratorijev, katerih lahka stavba ne prenese stroge zime, ali naj zaženo proč te shrambe z vsemi dragocenimi zalogami?

»Nikdar in nikoli«, se glasi odločen odgovor; in če bi bilo tudi dela čez glavo: dražestne zaklade si hoče rešiti drevo, rešiti kot zimsko zalogo, iz katere namerava v bodoči pomladi napraviti raznovrstne umetnine. Tako se začne jesensko izpraznjevanje listov in drugih zelenih organov pri drevju. Prazne stanice laboratorijev, nežne stanice kot take gredo seveda v izgubo, kajti ti trdi deli se ne dajo več pretvoriti in raztopiti. Toda to izgubo lahko prenese umetna ta kemična tovarna, ker dobra narava, kateri žrtvuje drevo svoje liste, mu je obljubila, da mu pošlje prihodnje leto obilico novih anorganskih snovi iz zemlje in zraka, da si napravi nove stanice.

Kakor hitro je dano znamenje v prvih solnčnih jesenskih dneh, se začne preseljevanje. Vsebina listnih retortic in omaric postaja vedno bolj tekoča in se pretaka po posebnih cevkah iz listov v lesne dele.

Prva se pričinja pretakati prasnov ali protoplasma, sluznata, sivkasta snov, ki napolnjuje povečini zlasti mlade rastlinske stanice, dočim je je v starejših vedno manj. Ta plasma sestaja ponajveč iz beljakovin, ki se sedaj raztopijo, pustivši za seboj le veliko vodene tekočine.

Za plasmu pride vrsta na klorofilna zrnca. Ta so v kljub svoji maličkosti vendar le še preogromne skale, da bi se mogle preriti skozi fine cevke povezki, toliko manj, ker imajo te cevke premnogokrat poprečne preluknjane stene kot dno sita. Zato si list ne pomišlja dolgo, ampak zrna kar uniči in raztopi. Oh, kako škoda je te lepe zelene barve, toda nič ne pomaga, biti mora. Temeljna snov (substrat) se raztopi in priporoči za vselej, na zeleno barvilo pa,

ki je sedaj brez varstva, se vrže neka kislina, ki je že davno čakala v listu te lepe prilike, in ta kislina izpremeni zeleni klorofil v rumeno barvilo ali ksantofil (xanthophyll). To je vzrok, zakaj da je glavna barva jesenskega listja rumena v najrazličnejših niansah.

Res da imamo druge rastline — spomni se le na divjo trto (ampelopsis), ki ti tako prijazno odeva utico na domačem vrtu! — rastline, ki se ponasajo s žarečerdečo jesensko garderobo, slikajoč nam predčasno jesen na steno lope, kot da bi jo že komaj, komaj pričakovale. Ta rdeča barva pa nastane neodvisno od klorofila, vsled navzočnosti anthocyana, cvetnega in listnega rdečila, v svetlobi pri nizki toplini.

Pri vrtni utici namreč lahko opazujemo, da ostanejo listi divje trte v senci še popolnoma zeleni, dočim so na solnčni strani že davno škrlatno zardeli; preiskava z drobnogledom pa nas pouči, da je v njih še vedno precej klorofila.

Za listnim zelenilom pride na vrsto škrob, ki se nahaja deloma kot majhna jedrca v klorofilu, deloma pa samostojno v palisadnem staničju, gobastem parenhimu, največ pa ga je v vodilnem parenhimu cevnih povezkov, zvanem tudi »fibrovazalni konopci«, kjer se nahaja kot potujoča škrobovina.

Slednjič se raztope tudi deli onih anorganskih snovi, ki jih nahajamo v pepelu sežganih listov in potuje iz listja v mladike. Med njimi so zlasti kalij in fosforna kislina, dočim ostaneta apnenec in kremenčeva kislina v listnem mrliču.

Ako opazuješ, dragi moj, tak izpraznjen list pod drobnogledom, tedaj najdeš v stanicah rumenkaste, oljnate kapljice; to so ostanki prejšnjega, zelenega barvila, ki se je sedaj izpremenilo v hypochlorin.

Zdaj pa nastane vprašanje: Kam pa so se izselile dragocene snovi iz listov? Odgovor se glasi: V najbližjo soseščino njihovo, v mladike in veje in popke, da jim služijo kot hrana v rezervi. Globoko doli v korenine in v deblo jim pač ni treba potovati, ker se tamkaj nahaja že od poletja dovolj teh snovi v zalogi. Tako n. pr. je ta proces v javorjevih koreninah končan že meseca velikega travna, dočim se v mladikah začne šele velikega srpana in traja naprej, dokler ne odpade vse listje. Celo drevo je pozimi takorekoč eno samo veliko vojaško preskrbovališče in skladišče raznovrstnih snovi, kojim pomladi ni treba drugega, kot dovoljno množino soka iz korenin, da prikljujejo zopet iz svojih grobov na dan kot nežni lističi, brhko cvetje, poredni brsti. Da hrani v resnici vsak delček vejice svoje rezervne snovi, lahko sklepaš iz tega, da odrežeš iz zimskega grma vejico ter jo postaviš v čisto vodo tople sobe. Posreči se ti, da pričaraš iz dozdevno mrtvega lesa ne samo lističe, ampak tudi cvetje, da, celo mladike, četudi slabotne — cela pomladanska oaza sredi sibirske puščave svečana.

Da ni v vejici rezervnih snovi, bi bile te tvorbe nemogoče; kajti iz same čiste vode bi ne mogle nastati. Les in korenine hranijo posebno škrob v sebi in ako preiskujemo z drobnogledom, najdemo škrobovino zlasti še v strženovih trakovih in v stanicah lesnatega parenhima, a to le v mladem lesu. Tudi stržen mladih vejic hrani večkrat škrob kot rezervno hrano, n. pr. hrastove mladike.

Pa tudi beljakovin hrani zimsko drevje dovolj; skladišče za te pa so popki, potem kambij in pa phloem (ličje) lesnatih vejic.

* * *

In sedaj, mili prijatelj, ko imamo razvozljano pred seboj uganko in razloženo blestečo krasoto jesenskega gozda, dolin in vrhov, se nam bo zdela mar sedaj ta krasota manj čarobna, bo mari kaj izgubila na vplivu svojem do najnežnejših strunic našega srčnega glasbila? — Menim, da ne; da ravno nasprotno: mari ne tiči cel kosec poezije v dejstvu, da ozaljša ljubeča mati narava milijone svojih na smrt utrujenih otrok, potem ko so ji bili vrnili vse do zadnjega beliča, kar so imeli, še enkrat z blagoslavlajočo roko, predno se poslovijo od očetovske hiše? Mari ni tolažilno, da se vrši vsako leto siloviti proces umiranja tako neskončne množice organizmov v tako ljubki obliki svatovskega preseljevanja?

Ali si moreš, mladi dijak, ki ljubiš s celo dušo malo pego zemeljske oble, zvano tvoj rojstni kraj, in objemaš z isto toplino srca tudi širši kos zemlje, celo slovensko domovino, ali si moreš, te vprašam, predstavljati ta zemeljski raj v bolj mični svetlobi, kakor je kristalna luč poznoseptemberskega dne? Le redkokedaj sega naše oko tako daleč po dolini, razločuje tako jasno črte gorskih velikanov, večinoma odete v lahen pajčolan iz tenčice. Kakšno nasprotje med azurno modrino nebeškega svoda in med krasno opalizujočo galerijo pisane jesenske pokrajine! In vendar: kakšna ubranost in harmonija tiči v celotni podobi! Ne vlečejo nas več globoki, topli, včasih kar vekavi toni poletnega večera, ampak mika nas plemenitost zamolklih barv, v katere se v tem času ogrinja narava s toliko eleganco.

Četudi pa blagodejno boža naše oko sočnato zelenje pokošenih travnikov, modro valovje gorskih hrbtov, okrove barve praznih strnišč, vendar pa vedno in vedno uhaja naš pogled le na jesenski gozd, na park pred hišo in na posamezne skupine dreves. Kot grozeči oblaki se kopičijo v njih vrhovi dreves, odetih v zamolklo rjavo rdečico, prehajajoč do najjasnejših rjavih tonov. Poznaš jih znanke — bukev. Z brezštevilnimi plameni v bistrem rumenilu se košati med tovarjšicami gaber.

Solnčni dnovi lepe jeseni ne vztrajajo dolgo; megla in mrzli dež opominja, da pride kmalu čas popolne ločitve cvetlic in zelenja.

Po potih in stezah leže listnate odeje, s katerimi si poigrava poredni vetrec in poplesava od časa do časa hudobni krivec v divjem vrtincu.

V gozdu se ulega list na list, tvoreč na ta način vsako leto debelejšo plast, ki spodaj gnjije in daje izsesanemu podu nove hrane — če ne pride gospodarjeva družina in ne pograbi tudi te edine hrane izpred ust lačnemu gozdu, ki peša vsled tega leto za letom, vedno bolj posnemajoč golo naravo skalovitega Krasa. Po pravici pa hitijo na travniku in na vrtu pridne roke, da spravijo skupaj čim več nastilja za živino in snovi za kompostni kup. Kajti tu nadomešča gospodar od časa do časa zemlji odvzeto moč z gnojnico in gnojem ali pa z umetnimi gnojili: Tomaževo trosko ali žlindro in kalijevimi solmi (kajnitom).

A brez števila listov odnese severnik visoko v zrak, jih podi brez miru po svetu in pusti slednjič pozabljene in zapuščene bogve v katerem kotu zemlje. (Dalje.)

I. Stenar :

Obup in tolažba.

Včasih se mi približajo trenotki zapuščenosti in osamljenosti. Zlobni in silni so ti obiskovavci, hujši kakor zlobni duhovi v Gregorčičem „Kesanju“. Tedaj začutim vso bridkost oslabele duše in pollašča se me obup srca, ki se je naveličalo tavati od zmote do zmote. In z grozo se začenjam zavedati, da je zame ni hujše nesreče, kakor ta, če si moram očitati, da sem bil samemu sebi nezvest. Nekoč sem bral nekje stavek: „Sladko je grešiti.“ Tedaj sem se ustrašil tega stavka; a začel sem sam greh delati, ne iz zlobnosti, morda iz prevelike slabosti, iz samoljubja; kdo ve. Začel sem, in strah je začel izginjati, dasi sem bil tisti stavek že zdavnaj pozabil. Kar se ga zopet spomnim — slučajno, bi rekel moderni pisatelj, a ne morem si misliti, da bi bilo to slučajno; morda je bila to milost Usmiljenja — spomnim se tistega stavka, in vsa groza njegove vsebine se mi je režala v obraz — kakor Mefisto Favstu. In ustrašil sem se še bolj kot takrat, ko sem zagledal prvič tisti stavek, ustrašil samega sebe. In v dušo se mi je zapičilo vprašanje: „Kje so tvoji ideali? Kje so tvoja načela?“

„Die Ideale sind zerronnen“

je zapisal Schiller. Morda se niti zavedal ni, da je v teh besedah izražena najhujša nesreča za mlado srce, a izrečena tudi najhujša obsodba mladega življenja. Ali niso ideali hrana naše duše, cilj koprnečega srca, vsebina našega življenja?

Zato sem začutil vso praznoto srca, ko sem se tega zavedel, in v mojo dušo se je naselila žalost, ki me je gnala v obup. In preklinjal sem tisti stavek, pisatelja pa pomiloval: nesrečnež je, ako se tega zaveda, ako ne, ne živi človeškega življenja.

In iskal sem tolažbe.

Zahotelo se mi je v naravo. Moderni svet se vedno bolj oddaljuje od narave, zato jo vedno manj razumeva in ji celo nasprotuje; dela ji silo ter jo izkvarja; v slasti in uživanju mu narava več ne zadostuje. Njegove živce draži samo še to, kar je nenaravno ali protinaravno. A jaz sem včasih ljubil nepokvarjeno naravo; ljubil njeno pristno lepoto in priprosto resnico in upal sem, da tu najdem tolažbo svoji ranjeni duši in vsebino svojemu življenju; morda najdem tu celo svoje izgubljene ideale. Tako sem upal in se varal. Našel sem jo res, lepo in priprosto-resnično kot včasih, a zdelo se mi je, da je nema in brezčutna.

Resnična je in lepa, a mrzla in brez življenja. A jaz sem čutil, da potrebujem tudi gorkote, ne samo svetlobe. Ni me hotela ali pa ni mogla razumeti, celo posmehovala se je moji žalosti in mojemu obupu. Užaljen in še bolj obupan sem se obrnil, da ubežim zlobnemu zaničevanju; a kam naj jo krenem?

Morda bi me umetnost rešila in dala mojemu srcu veselje in moji duši življenje. Umetnost? Da božja hčerka je, a kje jo dobiti? Kdo pozna njena pota?

Nekoč sem slišal modrega moža, ki je rekel: „Umetnost Bogu služi, ali pa — oprostite — svinje pase.“ Premišljujoč to dvojno tako različno službo, zaidem med elegantno oblečeno množico, in — pred menoj veliko, v renesančnem slogu zidano poslopje z napisom „gledališče“. Kakor avtomat sem prišel do svojega sedeža ter opazujoč arabeske in amorete na stropu pričakoval predstave. Kaj se je vprizarjalo, ne vem, zdi se mi, da je bila neka opereta. Vzdramil me je poskočni valček, ki ga je godba zaigrala. Ah, tako prijetni in sladki so bili ti glasovi, v nadzemeljske sfere zaneso človeka, kakor na perotih ubeži umazani vsakdanjosti, hudim skrbem in morečemu obupu. Šel bi za temi glasovi celo večnost in se ne bi utrudil; naslajal bi se z njimi in vedno bi mu bili enako sladki. Zadeli so jo Grki s svojo pravljico o Orfeju, da so šle za njegovo glasbo živali in drevesa. In kaj čuda, če je modri Pitagora trdil, da je bistvo vseh reči harmonija.

Da, ti glasovi! Ko bi le vedno trajali! A v tem hipu se zagrinjalo dvigne in prizor na odru — navaden gledališki prizor — me potegne iz sfere harmoničnih glasov v okolico umazane vsakdanjosti... Kupleti, objemanja in poljubi...

Kaj bi dalje našteval; po prvem dejanju sem se znašel na samotni ulici. In zdaj sem vedel, katero službo ima umetnost v tem hramu modric; in to me je bolj žalostilo, kakor moja lastna usoda.

In kam sedaj, sem se vprašal. Sem li sam med ljudmi tako nesrečen? Nikomur ni videti, da bi ga trl tak obup kot mene; urnih korakov in veselega obraza hite po svojih potih. Ali se pa morda ne zavedajo svojih zmotnih potov? V tem hipu začujem nežno-udane glasove, kakršne sem bil navajen včasih slišati v cerkvi. Zdelo se mi je, da prihajajo od daleč; a ko pogledam, vidim, da stojim pred visoko gotsko cerkvijo; skozi okna se je videla mèdla luč. — —

Ah, kje so časi, ko sem tako rad zahajal v to poslopje? Ni jih več in Bog ve, se li še kdaj povrnejo. Po tistih časih sem začel cerkve ceniti samo še po njihovi umetniški vrednosti; da bi bil pa to kraj, kjer človek najde mir utrujenemu srcu in zdravilo bolni duši, nisem več veroval. Videl sem jih pač, ki so iskali tu utehe in tolažbe, a jaz sem jo iskal drugod, v znanosti, umetnosti in v — grehu. A utehe in tolažbe do danes nisem našel, in — morda je nikoli ne bom. A čemu potem živim? Ali ni trditev stare filozofije, ki pravi: „Bolje je biti, kakor ne-bití,“ velika laž?

V hipu so šle te misli mimo mene — in — hvala Ti, Vsemogočni, zanje — bile so moja rešitev.

Stopil sem v cerkev. Množica me je čudno pogledovala, pričela se e razhajati. Kmalu je nastala v cerkvi tajnostna tišina, ki bi mi drugače razburjala domišljijo, ta danes mi je dela tako prijetno in domače, in toplo mi je bilo pri srcu.

Zazdelo se mi je, da sem v domači hiši. Po večerji je vsa družina zbrana. Oče pripovedujejo o domačih dogodkih, ki se tičejo družine, materino oko se ljubeznivo ozre na nas otroke, ko nas oče odlikujejo s pohvalno besedo. Ah, sedaj vem, kako sem bil takrat srečen; kaj bi dal danes za tisto srečo! Za bogastvo vsega sveta je ne bi predrago plačal. In da me danes vidi skrbno oko očetovo? In da stopim pred milo materino obličje, ali ji ne bi oko potočilo solze za izgubljenega sina? Ah, oče, odpusti! In ti, blaga mamica, ne jezi se v grobu nad svojim sinom; glejta, padal sem in padal, a morda me je rešila misel na vaju. A še prej pa mi odpusti Ti, Oče na višavah, glej, saj molim svojega življenja „Confiteor“ . . .

Vzdramilo me je rožljanje s ključi; cerkovnik je zapiral vrata. S polnim srcem sem še šepnil „Credo“ in odšel. In moja duša je bila polna nerazumljivega veselja.

Od tedaj me neusmiljeni obiskovavci — trenotki obupa — več ne obiskujejo. Prepričan sem, da sem našel mir in tolažbo.

M Štular:

Trd bodi, mož jeklen!

(Dalje.)

3. Ni na svetu ideje, ki bi se tako preiskovala, tako ljubila, pa tudi tako sovražila, kakor resnica. — Največji misleci so si belili in si še belijo modre glave zasledujoč resnico vsega žitja in bitja.

Žalibog, da je malo tako pogumnih in odločnih mož, ki bi se ji upali odprto pogledati v neizprosno obličje. Ko so jo zasledili, prišli že prav blizu nje in bi bilo treba storiti še en odločen korak ter jej pogledati odkritosrčno in možato v lice, se je ustrašijo, zatisnejo oči, se ji namenoma izognejo ter krenejo mimo nje dalje po stranski,

blodni poti. Resnica dviga v roki križ. Za križ pa ne marajo. Rajši blodijo mimo njega dalje.

Resnica pa je tudi ljubljena, ljubljena do smrti. Skozi 300 let so zanjo krvaveli tisoči in tisoči mučencev, polagali na njen oltar rajši imetje in življenje, kakor pa da bi jo bili zatajili.

Končno je zmagala! S križem si je podjarmila narode ter ga dvignila kot svoje zinagoslavno znamenje v višine, da je zablestel nad celim svetom ter pregnal pogansko temo.

Kakor pa ima resnica vedno sovražnike na svetu, tako jih ima tudi resnicoljubnost in odkritosrčnost v govorjenju. To velja zlasti za našo moderno dobo, ki je rodila že toliko zmot na raznih poljih človeške kulture.

Profesor dr. Foerster, ki dobro pozna našo dobo, pravi: »Mnogim modernim ljudem, ki hlepe po vsakovrstnih ugodnostih, se zdi stroga odkritosrčnost kot mračna asceza, ki spada v srednji vek, ne pa v ero blazinastih sedežev, centralne kurjave in mednarodnih spalnih kupejev.« *Lebensführung*, Berlin, 1909. Ali naj res resnicoljubnost pokopljemo kot preživelo, staro ženico? Ne; ona je hčerka vedno zdrave in čile resnice ter je bolj potrebna naši samovoljni dobi, kakor sploh kedaj: Zato je dandanes tako malo pravih značajev, ker gospodari zmota in prevara namesto resnice in resnicoljubnosti.

Resnicoljubnost in odkritost je temelj vsemu družabnemu življenju. Brez nje se podero vsi socialni odnošaji, poruši vse družabno življenje. Kako naj bi človek z drugimi občeval, ako bi ga samo »vlekli« in pitali z lažjo? Kako iskal pri človeški družbi sveta in pomoči, ako bi se ga samo varalo in zvajalo v nesrečo? Dosti s temi vprašanji ter jasno kot beli dan: kakor ni mogoče živeti brez zraka, tako tudi ne brez resnice. V taki atmosferi bi bil sploh nemogoč vsak pošten značaj; cel svet bi bil dom lažnikov in sleparjev, ker vsak bi izkušal v boju za obstanek druge v tej »stroki« prekositi.

Ko bi torej po svetu zavladale take razmere, se poruši sploh ves družabni red, toda — bo rekel kdo — če tuptam posameznik nasproti posamezniku stopi iz meje resničnosti, pač ni nič tako hudega. S tem mu ne bo napravil nobene posebne škode. — Slavni učenjak dr. Foerster pripoveduje o sebi, kako je bil v mladosti zelo nagnjen k lažljivosti. Smatral je laž — kakor se sam dovtipno izrazi — za nekak »dežnik«, s katerim si človek v sili kožo zavaruje. Nekoč se je razgovarjal z blagim starčkom. Ta mu je slikal resnicoljubnost in resnicoljubnega človeka kot ideal, podoben zvezdi večernici, ki se mornar lahko zanese nanjo, da mu kaže pravo smer in pot. Med tem vznesenim govorom starčkovim se je začel mladenič sam pri sebi sramovati svoje napake, delati sklepe, da bo zanaprej drugače in piše, da se je takole vzbujal k popolni resnicoljubnosti: »Nikdar naj ne pride lažnjiva beseda iz tvojih ust; tudi, ko bi vedel, da bi

mogel z malo lažjo pomagati kakemu človeku iz velike zadrege. Zakaj, če hočeš uživati v človeški družbi popolno zaupanje, ti mora biti laž tuja in nemogoča, kakor je nemogoče, da bi začela svetla večernica bloditi po nočnem nebu kot nezanesljiv utrinek. Trdna in neomahljiva pot ti bodi, vedno govoriti čisto resnico! Ljudem, ki te poslušajo, se mora zdeti, kakor da govoriš nepotvarjeno resnico že mnoga tisočletja. Popolnoma resnicoljuben človek postati, to je poklic življenja, da redek poklic, poln blagoslova: zakaj zavest, da so ljudje, ki nikdar ne lažejo, ta zavest podpira in drži nešteto ljudi na potu poštenosti.« Jugendlehre, str. 319. Zato mora torej človek vedno resnico govoriti, ker s svojim zgledom vpliva na druge in jih dviga ali pogreza, kakoršen je že njegov zgled. Lepo naroča Gregorčič:

»Značaje sam, še v ljudstvu značaj
Oživljaj, goji in krepčaj!«

Pa bo kdo rekel: jaz se drugače ne zlažem, kakor da komu prikrijem kaj neljubega in neprijetnega, torej iz same obzirnosti, ki je vendar lepa vrlina. Vse lepo in lepa vrlina, samo ko ne bi rabila napačnega orožja in imeja kakih slabih posledic. Pedagogi so zopet mnenja, da moramo vpoštevati človeško dostojanstvo in ga ne tolažiti z neresnico, ki ima lahko zanj jako občutljive in osodepolne posledice. Kdor ne ve o kaki neljubi zadevi, se je tudi ne bo izogibal, ne izkušal popraviti in rešiti, kar se še da rešiti. Tako bo pa naletel na še hujše reči. Vsaka bridka izkušnja človeka nekaj nauči, in zakaj bi komu kratili ta izvrsten pouk z neresničnim prikrivanjem? »Saj ni namen človeškega življenja bežati pred zlom, ki mu tako in tako ne moremo uiti, ampak vedno bolj napredovati v kreposti, da zlo premagamo«, pravi nekako profesor dr. Foerster. V tem smislu on graja ravnanje tistih, ki prikrivajo bolnikom njihovo nevarno stanje ter jih tako opeharijo, da gredo iz sveta, ne da bi bili svoje zadeve prej uredili.

Človek pa je samemu sebi najbližji in torej mora pred vsem skrbeti za svojo lastno korist, za svoj lastni blagor. Izkušali pa smo razložiti, da ni laž in lažnjivost v korist niti človeški družbi, niti posameznemu človeku; ni torej v korist niti lastnemu ego, ampak ravno njemu samemu v največjo škodo in pogubo. — Predvsem lažnjivost škoduje značaju: ga ne krepí in blaži, ampak slabi in okuži ter razdira. Ako se kje voda skriva in izgublja v zemljo, se navadno v bližnji ali daljni okolici napravi nezdravo močvirje. Podobno se izvrši nad značajem človeka, ki kaj z neresnico prikriva. Dr. Foerster nekako tako-le opisuje in dokazuje razdor, ki ga povzročuje laž na značaju: Bistvo značaja obstaja v edinosti človeka s seboj samim. Kadar pa človek drugače govori, kakor misli, razdira to edinost, ker so besede v nasprotju z njegovimi mislimi — notranjim prepričanjem. Ta razdor pa gre vedno dalje. Tak človek se vedno bolj odtu-

juje svojemu lastnemu prepričanju in s tem tudi vsaki značajnosti, ki bazira na neomajni zvestobi do njegove vesti in prepričanja. — Lebensführung p. 84. squ. — Z lažjo si torej človek ne more pomagati, in če si za hip pomaga, sledi kasneje tem hujša katastrofa. Imenovani učenjak zato primerja laž alkoholu, ker pomaga le za nekaj hipov. Alkohol navidez okreпча utrujenega človeka, ker mu spravi kri za nekaj trenutkov v hitrejši tok. Medtem pa obenem moti in ovira delovanje srca in jemlje glavi vedrost, od česar obojega je odvisna človekova vztrajnost in čilost. Polagoma razkraja možganske celice, slabi živce in s tem voljo. Laž tudi pomaga za kratek čas, a pozneje tembolj škoduje. Polagoma okuži tudi druge dobre lastnosti v človeku, ga oropa vse moči in stori onemoglega nasproti raznovrstnim izkušnjam. Jugendlehre. — Na drugem mestu zopet zelo zanimivo razlaga, kako se prikritost in lažnjivost polagoma razodeva na fiziognomiji. V izrazu naših oči — pravi — v celem našem obrazu in bitju se razodeva, če smo kaj prikrili. Oči se po pravici imenujejo zrcalo duše. Ljudje, ki lažejo, nimajo popolnoma svobodnega in odločnega izraza v očeh in obrazu, ampak vse njihovo bitje razodeva nekaj neodločnega in prikritega. Čim manj je bila laž odkrita, tem bolj se bere na obrazu zaradi slabe vesti. (Jugendlehre pag. 308.)

(Konec prih.)

Andrej Uršič:

Navod za šahovo igro.

(Dalje.)

V zadnji številki (4.) je partija 5. sprejeti gambit Evansa ne pa odklonjeni, kakor se je pomotoma vrinilo. Za zgled odklonjenega gambita Evansa sledi partija štev. 6. igrana v mojstrskem turnirju v Bradfortu leta 1888.

Beli: Pollock.		Črni: Mason.	
1. e2 — e4	e7 — e5	15. Sf3 — h4	c7 — c6
2. Sg1 — f3	Sb8 — c6	16. Db3 — c2	d6 — d5
3. Lf1 — c4	Lf8 — c5	17. Lc4 — b3	a7 — a5
4. b2 — b4	Lc5 — b6	18. b4 × a5	Lb6 × a5
5. c2 — c3 a)	Sg8 — f6	19. 0 — 0 — 0 ??	Lc8 — e6
6. d2 — d3	d7 — d6	20. d3 — d4	Ta8 — c3
7. Lc1 — g5	h7 — h6	21. e4 — e5	Sf6 — h7 c)
8. Lg5 — h4	g7 — g5 b)	22. Sh4 — f5 d)	Dd8 — g5
9. Lh4 — g3	Sc6 — e7	23. Sf5 — d6	c6 — c5
10. Dd1 — b3	0 — 0	24. Sd6 × c8	Tf8 × c8
11. Sb1 — d2	Se7 — g6	25. c3 — c4 !?	c5 × d4
12. h2 — h4	g5 — g4	26. Lb3 — a4	La5 × d2 +
13. h4 — h5!	Sg6 — f4	27. Kc1 × d2	Tc8 × c4 e)
14. Lg3 × f4	e5 × f4		

Opazke. a) Bolje igraš tukaj a2—a4 ali pa rokiraš na desno (0—0). b) Predrzno po navadi ali tukaj uspešno. c) Slabo bi bilo igrati Sf6×h5 zaradi odgovora Sh4—g6. d) Beli bi bolje igral Sh4—g6, ker dobi ali pešca ali pa kvaliteto. e) Črni dobi partijo. Preti f4—f3+ (odprti šah od dame g5) in tudi Tc4×c2. Ako vzame beli Dc2×c4 pa d5×c4. Popraviti nam je tukaj malo tiskovno hibo na strani 93., 10. vrsta od zgoraj dol: mesto v j a m e ima se glasiti v z a m e.

Preidemo k drugemu začetku igre: dveh skakačev v zapotezi* (Zweispringerspiel im Nachzuge). Kako se ima igrati, pokaže nam zgled, ki ga podamo v sledeči (7.) partiji, igrani leta 1891.

Beli: Steinitz.		Črni: Čigorin.	
1. e2 — e4	e7 — e5	20. Dd1 — c2	Dd8 × d4
2. Sg1 — f3	Sb8 — c6	21. Ke1 — f1	f4 — f3
3. Lf1 — e4	Sg8 — f6	22. g2 × f3	e4 × f5
4. Sf3 — g5	d7 — d5	23. Le2 × f3	Le6 — f5
5. e4 × d5	Sc6 — a5	24. Sc3 — e4	Lf5 × e4
6. Lc4 — b5 +	c7 — c6	25. Dc2 — e2	Le4 × f3
7. d5 × c6	b7 × b6	26. De2 — e6 +	Kg8 — h7
8. Lb5 — e2	h7 — h6	27. Lb2 × d4	Lf3 × h1
9. Sg5 — h3	Lf8 — c5	28. De6 — h3	Se7 — f5
10. d2 — d3	0 — 0	29. Ld4 — e5	Ta8 — e8
11. Sb1 — c3	Sf6 — d5	30. Le5 — f4	Sf5 — d4
12. Sc3 — a4	Lc5 — d6	31. Dh3 — d3 +	Lh1 — e4
13. Sh3 — g1	f7 — f5 !!	32. Dd3 × d4	Tf8 × f4
14. c2 — c3	Lc8 — d7	33. f2 — f3	Te8 — f3
15. d3 — d4	e5 — e4	34. Dd7 × a7 ?	c6 — c5 !!
16. c3 — c4	Sd5 — e7	35. Da7 — c7	Sa5 — c6
17. Sa4 — c3	Ld7 — e6	36. a2 — a3	Tf4 × f3 !! +
18. b2 — b3	Ld6 — b4	37. Sg1 × f3	Tf8 × f3 +
19. Lc1 — b2	f5 — f4	38. Kf1 — g1 a)	Lb4 — d2 in dobi

Opazka a). Ako potegne beli Kf1—e2, sledi mat v dveh potezah. V štev. 3. smo obljubili, da prinese svečanova številka rešitev nalog. Vendar pa ne storimo tega danes še izven naloge 1., in sicer radi tega ne, ker si hočejo naši mladi šahovci še nekoliko »lomiti« glave pri njih. Da pa to nekoliko olajšamo, pojasnimo nalogo številke 1. Če dobro pogledaš nastav (pozicijo), uvidiš takoj, da napravi bela dama a8 mat črnemu, ako more priti na d5 (vzeti črnega pešca). Sedaj je isti zavarovan od črne dame h1. Potegneš pa Lg6— na e4, tedaj je pešču (črnemu) vzeta pomoč dame h1 in bela dama a8 vzame pešca d5 in postavi črnega mat: ker je zavarovana od svojega letavca e4. Ako vzame črna Dh1 letavca e4, stisne s tem prosto polje kralju, beli potegne Tc3—c2 in črni je mat od letavca a1; vzame črni s stolpom (turnom) Te2×e4, sledi mat s Tc3— c1; vzame se Tf4×e4, sledi mat se Sg7—f5; vzame li s skakačem Sf2×e4, je mat Th3—d3; vzame se Sf5×e4, je mat se Sg7—e6; vzame pa s peščem d5×e4, je

* Prve tri poteze.

mat z Da8—d8. Tako so možnosti zabranitve izčrpane, naloga je torej rešena, ker na vsako drugo potezo črnega sledi Da8×d5, in črni je mat. Poizkušaj pri drugih treh svojo moč! Prav vesel boš, ko zadeneš prvo potezo! Le obupati ne!

Književnost. Že zopet je izdalo založništvo C. Brügel & Sohn jako priročno knjigo: L. Bachmann: Schachjahrbuch für 1909. Prav živo priporočamo knjigo v nakup, ker je — praktična za partije, naloge in končne igre, kakor tudi glede zgodovinskih podatkov. Izšla je v Ansbachu (Mittelfranken). — Znani šahovski mecen in strokovnjak za naloge Alain C. White izdal je zbirko 100 nalog: Knights and Bishops (skakači in letavci) v New Yorku: American Chess Bulletin, 150 Nassan Street. Prijateljem nalog zelo priporočamo.

Drobiž.

Gregorčič-šaljivec. Da je znal biti pesnik Gregorčič včasih tudi šaljiv, nam izpričuje njegovo voščilo za god nekdanjemu sošolcu Joahimu Jerebu, beneficijatu v Vrhpolju. Razglednica nosi datum 19. 8. 1905. in na nji sta napisana ta dva verza:

Voščil sto
Ti Joahim — Iz tovarne rim!

Na to razglednico me je opozoril Anton Uršič, župnik in šahist v Št. Lovrencu, za kar se mu zahvaljujem tudi na tem mestu.

D. O.

Nekaj za zabavo in poduk.

Marsikateri naših bravcev se je že ustrašil cele vrste števil, katere je imel sešteti ali izpeljati iz njih nova števila. Je v številih nekaj skrivnostnega, so kakor skrivnostna globočina, ki človeka vabijo. Ako se pa količkaj sprijaznimo s števili in se z njimi natančneje ukvarjamo odkrijemo lahko marsikatero njihovih skrivnosti, katerim se moramo čuditi.

Tako skrivnostno število je na pr. št. 9. Filozof Fontenelle,¹ ki je dosegel lepo starost 100 let (1657—1757.) si je s številko 9 izmislil sledeče zanimivosti:

Ako množimo število z 9, dajo števila, ki jih značijo posamne številke produktove, skupaj s števila vedno multiplikatorja, t. j.

št. 9. Na pr. $2 \times 9 = 18$ ($1 + 8 = 9$)
 $3 \times 9 = 27$ ($2 + 7 = 9$)
 $4 \times 9 = 36$ ($3 + 6 = 9$) itd.

Ali vzemimo drugi vzgled:

$21 \times 9 = 189$ ($1 + 8 + 9 = 18$)
 $(1 + 8 = 9)$
 $22 \times 9 = 198$ ($1 + 9 + 8 = 18$)
 $(1 + 8 = 9)$
 $23 \times 9 = 207$ ($2 + 0 + 7 = 9$) itd.

¹ Izgovori Fontnél.

Isti učenjak je iznašel tudi neko posebnost pri številu 37. To število ima namreč lastnost, da pomnoženo s 3, 6, 9 itd. do 27 da produkt s tremi enakimi številkami, katere seštete dajo multiplikator. N. pr.

$37 \times 3 = 111$ ($1 + 1 + 1 = 3$)
 $37 \times 6 = 222$ ($2 + 2 + 2 = 6$)
 $37 \times 9 = 333$ ($3 + 3 + 3 = 9$) itd.

Zanimivi sta tudi sledeči kombinaciji. Vzemimo za multiplikand po vrsti števila sestojča iz števil, kakor se vrste v dekadnem redu: 1, 12, 123, itd.; množimo jih s številko 9 in prištejmo vselej naslednjo višjo število, pa dobimo vedno produkt samih enojk.

$1 \times 9 + 2 = 11$
 $12 \times 9 + 3 = 111$
 $123 \times 9 + 4 = 1111$ itd.
 $123456789 \times 9 + 10 = 1111111111$.

Slično lastnost ima tudi število 8, le da se tukaj prišteje zadnja številka multiplikanda in da sestoji produkt iz števil, kakor se vrše v dekadnem redu in sicer obratno.

Na pr. $1 \times 8 + 1 = 9$
 $12 \times 8 + 2 = 98$
 $123 \times 8 + 3 = 987$ itd.
 $123456789 \times 8 + 9 = 987654321$.

Fontenelle je našel tudi jako zanimivo računsko uganko, ki je tudi v zvezi s številom: 9. Obstaja v tem, da zamoremo že vnaprej, ako smo napisali kako večje število, povedati, kako svoto nam da to število, ako k njemu prištejemo še štiri druga števila.

Stvar je torej ta: Napišem poljubno število in takoj določim vsoto štirih drugih števil, katera k prvemu prištejem. Pod prvo število napiše kdo drugi svoje število, tretje napišem jaz, četrto on, peto zopet jaz. Ako sedaj vseh teh pet števil seštejem, moram dobiti vsoto, katero sem že v začetku uganil.

Da bo ta uganka vsakemu jasna, oglejmo si jo na vzgledu.

Vzemimo za prvo število 42331 in takoj si lahko na kakšen listek zapišemo vsoto 242329, katero dobimo ako po gori navedenem načinu prištejemo še 4 druga števila:

Ko sem zapisal prvo število in določil vsoto, pišejo se daljša števila:

jaz 42331
 drugi 53817
 jaz 46182
 drugi 31243
 jaz 68756

Vsota 242329

Kako rešimo to uganko?

Treba je, da si zapomnimo dve pravili:

1. Vrste številke se pišejo izmenjema. Prvo število volim poljubno jaz, toda druga števila, ki jih pišem pod vrste od drugega napisane, moram izbirati tako, da vsota mojih številke in tistih, ki jih je napisal drugi, da same 9. Toraj v našem slučaju:

drugi je napisal: 53817
 jaz dopolnim: 46182

99999

In ravno tako drugič:

drugi piše: 31243
 jaz: 68756

99999

Toda, kako morem že vnaprej določiti vsoto, ko so mi vendar popolnoma neznan števila, ki se bodo še napisala? Tu je treba vporabiti drugo pravilo: Od prvega števila odštejem 2 in potem novemu številu, ki ga tako dobim, postavim št. 2 na čelo.

Pri nas torej:

prvo število: 42331
 2
 42329

Ako sedaj postavim 2 pred to število, dobim 242329, torej ono vsoto, ki smo jo po seštevanju vseh 5 števil v resnici dobili.

Tako je, če imamo vsega skupaj 5 števil. Kaj pa če jih kdo hoče zapisati skupaj 7., ali 9? V tem slučaju se ravna ravno tako, samo da pri sedmih številih odštejemo in spredaj postavimo 3 namesto 2, pri 9 številih pa 4. Kdor ne verjame, naj poizkusi! V. H.

Zbirka znamk. Dobra zbirka redkih znamk pomeni lahko veliko premoženje. Posebno se zanimajo za zbiranje obrabljenih znamk veliki prijatelji najrazličnejših športov, Angleži; že vedo zakaj.

Kakor poroča neki angleški list, so v zadnjih 25 letih samo inozemski zbiratelji znamk izdali več ko 20.000.000, in to samo pri londonskih razprodajah znamk. Lepa vsota, kaj ne? Nakup znamk se ne obrestuje nič slabše kot nakup dragocenih slik; ako poznavatelj znamk o pravem času spretno dobi pravih znamk, dobi lahko za izdane stotake v kratkem času tisočake. Za neko zbirko znamk je dal nekdo pred 20 leti 330.000 K, pred kratkim časom je pa bila ista zbirka prodana za nič manj kakor

590.000 K. Semintja se je že primerilo, da so večje zbirke že po nekoliko letih, po 8 letih, dobile dvojno vrednost. Kajpada mora imeti zbiratelj znamk, ki hoče delati z njimi kupčijo, precejšnjo mero potrpežljivosti pa vstrajnosti; vstrajnost pa se vedno poplača. Neki kupec, ki si je nabavil pred 37 leti malo zbirko za 13.000 K, je pred kratkim dobil zanjo okroglo 60.000 K, in neka druga zbirka, ki je stala pred 27 leti 7.200 K, se je prodala za lepo vsoto 80.000 K.

Neverjetno je skoraj, kako visoko vrednost imajo nekatere zbirke. V Britskem muzeju hranijo slovečo zbirko znamk, imenovano Tapling, ki so jo cenili pred nekaj leti na dva milijona; danes, tako pravijo veščaki, je vredna tri milijone. Eno največjih zbirke te vrste ima neki M. le Nenoutiere de Ferrary v Parizu; vredna je baje 6 milijonov kron. Pred dvema letoma je imel Rus Breitfuß zbirko znamk vredno en milijon kron.

Zanimanje za zbirke znamk vlada celo v najvišjih krogih. Strasten znamkar je n. pr. princ Waleski. Kako obsežna je njegova zbirka in koliko je vredna, se ne ve, a da mora biti sila dragocena, kaže le en slučaj. Pred 5 leti je bila naprodaj znamka za 2 Penny iz Mavricija. Nemški poštni muzej je ponujal zanjo malenkost 28.000 K, a princ je hotel na vsak način dobiti znamko v svojo last in je dal zanjo vsotico 29.000 K.

No angleški principi si že lahko kaj takega privoščijo, naši dijaki pa so in bodo v tem pogledu bolj skromni. In ker zbiranje znamk ni obvezen in neobvezen predmet za šolo, zato bo za marsikatero dijaka veliko boljše, ako ima veliko zbirko nemških in latinskih besed — v glavi seve — kot pa kako malovredno zbirko znamk. Ako pa se to zbiranje znamk vrši v gotovih mejah in tako, da dijak s tem ne zanemari svojih dolžnosti — torej o pravem času in z dovoljenimi sredstvi — lahko tudi s tem kaj dobrega stori.

Najmlajši visokošolec je, kakor poroča „Stern der Jugend“, William J. Sidis iz Brooklina v Massachusetts. Immatriculiran je na univerzi v Harvardu. Dečko je sin poljskega zdravnika dr. Borisa Sidisa. Že pred dvema letoma je prošil za vstop, a ga niso sprejeli, ker je bil še premlad, dasiravno je mogel dokazati zahtevano znanje in sposobnost. Nenavadno je nardarjen za matematiko, ki si jo je izbral za svoj glavni predmet. Vrhtega se bo posvetil še študijam modernih jezikov. Dovršeno je že izurjen v angleščini, francoščini, nemščini in materinem jeziku.

Čas žetve je v raznih krajih naše zemlje različen, ker se ravna po klimatičnih razmerah dotičnega kraja. Saj je znano iz zemljepisja, da se menjava zemeljska nagnjenost do solnca. Po tej nagnjenosti se ravna gorkota na zemeljski površini. Čim bolj vertikalno je obrnjen kak del naše zemlje proti solničnim žarkom tem več toplote dobiva od njega. Čim bolj poševno pa je obrnjena proti solncu, tem manj ujame njegovih žarkov in tem manj gorko je na njej. Ker se pa menjava položaj

zemlje do solnca in s tem tudi gorkota na raznih krajih, zato je tudi čas žetve na raznih krajih različen. Ni ga meseca v letu, ko bi ne bila kje na zemlji žetev.

Januarja, ko je pri nas mrzlo, da kar hrešči in poka, imajo pšenično žetev v Avstraliji, Novi Zelandiji, v večjem delu države Čile in nekaterih krajih Argentinije v Južni Ameriki.

Februarja, ko pri nas še medved spi ali se kvečjemu malo predrami in obrne na drugo stran, imajo veselo žetev v Vzhodnji Indiji in Gornjem Egiptu.

Marca, ko se pri nas sneg taja, imajo žetev v Mehiki in po Antilskih otokih.

Aprila, ko pričena pri nas brsteti, se pričena bogata žetev na obrežju Egipta, v Siriji, na Cipru, v Perziji, Mali Aziji, v Indiji in na Kubi.

Maja, ko pri nas ozimina ravno pošteno ozeleni, je žetev v Algeriji, v srednji Aziji, srednji Kini, na Japonskem, v Maroku, v Teksasu in Floridi v Ameriki.

Junija je žetev v dolnje podonavskih deželah: Rumuniji, Bolgariji, v Srbiji, na Ogrskem, Turškem, na Grškem, v južni Rusiji, Italiji, Španiji, na Portugalskem, južnem Francoskem, v Kaliforniji in južnih deželah Zedinjenih držav ameriških.

Julija in avgusta je žetev v naši državi, v Švici, na Francoskem, deloma v Italiji, v Rusiji, na Poljskem, na južnem in srednjem Angleškem, na Nemškem in po obširnih Zedinjenih državah.

Septembra je žetev na Škotskem, na Švedskem in Norveškem, v severni Rusiji in prično v Ameriki pospravljati koruzo.

Oktoberja se vrši še žetev na Škotskem, in pospravijo vso koruzo v Ameriki.

Novembra zanjejo v severni Avstraliji, v Peru, in v južni Afriki.

Decembra pa začne vihteti srp že v Čile, v državi Birma in v južni Avstraliji.

Koliko je budistov? Ni vendar vse res, kar je tiskano, mora vzklikniti, kdor zasleduje statistiko budizma, vere, ki bi jo mnogi naredili tako radi za največjo vero, ki jih svet sploh pozna. P. Wetterwald S. I., star, izkušen kitajski misijonar, piše: „Statistike, ki jih delajo o budistih in konfucijonistih na Kitajskem, silijo k smehu. Izmed 400 milijonov Kitajcev (številka pa ni nikakor zanesljiva) je najmanj 300 milijonov takih, ki niso prav nič, t. j. ki ne verujejo prav nič določenega.“ Zlasti starejše številke so brez vsakega pomena, ker jih pišejo etnografi in geografi popolnoma samovoljno v svoje knjige. Le par zgledov: Malte-Brun je naštel leta 1810. 150 milijonov, l. 1836. že 200 milijonov; Hübnér okoli leta 1850. 500 milijonov, Petermann isti čas 400; Spofford pa l. 1881. samo 340. Tri leta pozneje jih je bilo po Rhys-Davidu 500 milijonov. Daniel poroča l. 1887 o 536 milijonih. Fournier

de Flaix (1889), ki hoče biti natančen, pravi, da jih je 147,900.000. Pischel (1905) pa trdi, da jih je 510 milijonov. Krose pa je vso prejšnjo statistiko natančno preiskal ter doznal l. 1903., da jih je ravno 120,250.000. Kdo se ne spominja protestantovske propagande v Avstriji? S tisoči odpadlih katoličanov se kar igrajo, da bi z velikimi številkami pokazali, kako privlačno silo ima protestantizem. V resnici pa je stvar malce drugačna.

Število analfabetov med vojaškimi novinci po raznih deželah. Kako slabo je še v nekaterih evropskih državah preskrbljeno celo za najprimitivnejšo šolsko izobrazbo, je razvidno iz statistike, ki jo je po uradnih virih objavila pred kratkim nemška „Volksbildung“. Častno izjemo dela brez dvoma Nemčija, tako glede števila učencev (9³/₄ milj.), kakor glede izdatkov za šolske potrebe (vsako leto okoli 250 milj. mark); zato ima pa tudi med vojaškimi novinci najmanj analfabetov, namreč le 0.05%. Za Nemčijo se vrste Švedsko, Norveško in Švica z 0.1%; Danska ima tudi le 0.2% in Velika Britanija samo 1%. Za temi pride Nizozemsko z 2.1, Francija s 4 in Finsko s 5%; precej daleč za naštetimi državami pride naša monarhija s 25.7%; še slabši v tem pogledu sta zibelki klasične kulture, Grško s 30 in Italija z 31.3% analfabetov.

Ali kaj bo to v primeri z nekaterimi deželami, kjer več ko polovica vojaških novincev ne zna brati abecednika! Na Bolgarskem na pr. je 52% analfabetov; Srbija in Rusija imata med voj. novinci 62%, Portugalska in Špania 70% in slednjič Rumunija celo 75% analfabetov! Iz tega uvidimo, da je najbolj preskrbljeno za šolsko izobrazbo v severozapadnih deželah Evrope, zakaj tu je približno le 2% analfabetov, potem pride zapad s 13, nato jugozapad s 30%, prvo mesto glede analfabetov pa imajo in bodo brez dvoma imele še dolgo dežele v vzhodni Evropi; tu je namreč še vedno kakih 55% analfabetov. Kako hitro se lahko stanje šolske izobrazbe izpremeni, pa vidimo na Francoskem. L. 1872. je bilo tam med vojaškimi novinci 19.13% takih, ki niso znali ne brati, ne pisati, l. 1890. je bilo za polovico bolje in l. 1905. se je število zmanjšalo za 1/3 od l. 1872. Kdaj bo slovanski vzhod tako napredoval?

Kako so se Špartanci borili proti pijančevanju. — Dasi so bili Špartanci pagani, so vendar tudi oni smatrali pijančevanje za neko zlo, za pregreho, ki jo je treba zatirati. Borili so se zato proti tej grdi razvadi, seveda le z naravnimi sredstvi. Da bi se že mladim Špartančkom pijančevanje do dna pristudilo in da bi jih tako odvrnilo od te pregrehe, so jim pokazali kakega popolnoma pijanega človeka. Samo pogled na pomilovanja vredno stanje takega nesrečnega človeka. je napravil včasih tak vtis na Špartanske otroke in jim tako pristudil pijančevanje, da so se celo svoje življenje skrbno izogibali te pregrehe.

Julija Štor, Ljubljana

Prešernova ulica št. 5.

Največja zaloga čevljev

za gospode, dame in otroke. — Sportni čevlji iz najbolj
slovitih tovarn. — Pravi golserski gorski čevlji. |||||

Priporočljiva domača tvrdka!

Podpisani izjavljam v imenu stavbnega odbora za zidanje nove
cerkve v Šmihelu pri Žužemberku, da je gospod

Rajko Sušnik, umetni steklar v Šiški

napravil v imenovani cerkvi enajst novih oken, krasno in umetno v gotskem
slogu izdelanih, v splošno zadovoljnost in po zmerani ceni ter je zato v svoji
stroki vreden najboljšega priporočila.

V Šmihelu, 12. avg. 1909.

Za stavbni odbor:

Frančišek Gabršček, župni upravitelj.

:: Domača tvrdka! ::

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernova ul. 9

Najstarejša in največja
trgovina z izgotovljeno obleko.

Velika zaloga srajc, ovratnikov
in kravat za gospode.

— Restrovali vsaki se fraska na razpolago. —

Priporočava se pred duhovščini v naročju
za izvršitev raznovrstne

duhovniške obleke

in zamačeno dobrega in trpežnega blaga
razne kakovosti, katerega imava prav
mного v zalogi. Potreževa se željo z
vzorci ter sva v stanu vsled nakupovanja
v množinah in obširne trgovine postreči z
istoliko dobrim blagom in ustrezno iz-
vršitvijo po najnižji ceni.

V zalogi imava

izgotovljene obleke

za gospode, dečka, gospe in deklice po
najnovejšem kroju in lepih vzorcih.

Prodajalna „Katol. tisk. društva“ (H. Ničman) v Ljubljani

priporoča svojo

bogato zalogo šolskih in pisarniških potrebščin,

kakor: raznovrstni papir, zvezke, noteze, razne zapisnike, ko-
pirne knjige, šolske in pisarniške mape, pisala, radirke, črnilo,
gumi, tintnike, ravnila, trikote, šestila, barve, čopiče ter
raznovrstne razglednice in devocionalije.